

IGOR KAPIŠIŇSKÝ (4. 7. 1947 – 9. 9. 2014) Rozlúčka s Igorom

Náš priateľ a dlhoročný spolupracovník TF FK (Teologického fóra) RNDr. Igor Kapišinský, CSc., zomrel po viachodinovej operácii srdca dňa 9. septembra 2014 v Bratislave. Igor bol celkom výnimočným človekom. Bol kombináciou rebelanta a citlivého muža, vedca a teológa, hľadajúceho kresťana a zároveň kritika cirkevnej, vedeckej i politickej hierarchie. Podľa svojho závetu si želal pohreb len za prítomnosti najbližšej rodiny, bez slov a kvetov. Aby sa splnilo jeho želanie, rozlúčka s Igorom v bratislavskom krematóriu dňa 16. septembra 2014 bola rozdelená na dve časti, na krátky súkromný pohreb a spomienkovú slávnosť pre verejnosť. Z hudobnej stránky obrad pripravil organista a Igorov priateľ Peter Selecký.

Na slávnosti najskôr odznel profil Igorovho života:

Igor Kapišinský sa narodil 4. júla 1947 v kasárňach na Mariánskej ulici v Bratislave ako prostredný syn do rodiny armádneho dôstojníka. V roku 1956 musela päťčlenná rodina opustiť Bratislavu podľa rozhodnutia súdu v dôsledku vykonštruovaných „protištátnych“ aktivít jeho otca Emila, ktorý bol degradovaný z pozície podplukovníka (tzv. B - akcia; otec bol rehabilitovaný až v r. 1991). Gymnázium s maturitou tak Igor ukončil v r. 1965 v Košiciach, ktoré mu prirástli k srdcu a kde si našiel veľa priateľov.

Prostredie, v ktorom vyrastal, do veľkej miery určilo jeho životnú cestu. Bol vnukom gréckokatolíckeho kňaza, ktorý bol spolu s ďalšími členmi rodiny (tiež kňazmi) v 50. rokoch 20. storočia prenasledovaný vtedajšou vládnu mocou. Igora od mladosti priťahovalo hľadanie súvislostí medzi existenciou vesmíru a Bohom. V roku 1965 začal študovať na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach odbor matematika - fyzika. Po treťom ročníku v r. 1968 odišiel súčasne študovať aj teológiu na R.k. CMBF v Bratislave. Situácia sa však v ďalších rokoch v tzv. normalizačnom období značne skomplikovala. Experiment s „dvojštúdiom“ nebol ďalej možný a Igor musel obe fakulty opustiť. Po mnohých prekážkach (žiadosť o znovuprijatie, diferencné skúšky) predsa len neskôr obe fakulty úspešne absolvoval. PF UK v odbore fyzika so špecializáciou astronómia ukončil v roku 1973. Absolutórium pre potreby doktorskej práce z teológie získal na CMBF po externom absolvovaní posledných dvoch ročníkov v roku 1974.

Úspechy dosiahol aj na športovom poli. Od mladosti aktívne hrával basketbal, bol v širšej nominácii ČSSR na majstrovstvá Európy, aj olym-

pijské hry v Mexico City v roku 1968. Vzhľadom na známe udalosti sa štátnej reprezentácie dobrovoľne vzdal.

Od roku 1973 nepretržite pracoval v Oddelení medziplanetárnej hmoty Astronomického ústavu SAV v Bratislave až do výpovede zo strany ústavu, a tým núteného odchodu do dôchodku v roku 2009. Na tomto ústave získal v roku 1975 titul RNDr. a v roku 1980 obhájil vedeckú hodnosť CSc. V profesionálnej oblasti sa ako samostatný vedecký pracovník zaoberal hlavne dynamikou kozmického prachu a mikrometeoroidov. Na Slovensku založil tzv. laboratórnu astrofyziku („astronómia cez mikroskop“) za účelom dokonalejšej analýzy chemických a fyzikálno-optických vlastností kozmických mikročastíc, v úzkej spolupráci s americkým NASA, ktorý mu dodával vzorky kozmického materiálu. Svoje prevažne teoretické práce publikoval v úzko zameraných, špeciálnych vedeckých časopisoch. Bol takmer 35 rokov riadnym členom 22. komisie Medzinárodnej astronomickej únie (IAU), a tiež ako jediný na Slovensku bol 10 rokov členom 51. komisie IAU pre bioastronómiu a hľadanie mimozemského života.

Vždy ho priťahovalo popularizovanie vedy, mal dar slova. Vedel zaujať, vysvetliť a svojim nadšením pre poznanie strhnúť ľudí. Prednášal pre dospelých aj deti, vystupoval v médiách, písal do denníkov a časopisov. Veľa úsilia venoval boju proti šarlatánstvu a pavedám rôzneho druhu, ako aj kritike pseudonáboženských a fundamentalistických predstáv, učení a teórií. Bol spoluzakladateľom a dlhodobo vedeckým sekretárom Spoločnosti pre podporovanie kritického myslenia (SPPKM), ktorá sa stala od r. 1994 členom svetovej i európskej organizácie skeptikov. Táto jeho činnosť sa nestretla s pochopením vedenia vlastného ústavu a paradoxne ani vedenia SAV, a preto ju (aj v dôsledku sankcií) od r. 2004 radšej utlmil. Bol aktívnym členom a sympatizantom Teologického fóra (združenia teológov a záujemcov o teológiu otvorenejšieho myslenia vo vzťahu k súčasnej vede, kultúre a politike).

Intenzívne sa spolu s manželkou Zdenkou venoval prekladom z angličtiny, hlavne v oblasti fyziky a astronómie (špeciálne prác fyzika S. Hawkinga), za čo v rokoch 1994 a 2002 získal dve ceny Literárneho fondu. Literárny fond mu v roku 1993 udelil cenu za najlepšiu vedeckú esej.

V čase totality kvôli zlému kádrovému profilu (vnuk gréckokatolíckeho farára, otec šikanovaný – antikomunistický a protifašistický bojovník, dedko a strýkovia gréckokatolícki farári, bratrance väznení, nečlen ČSM či SZM, absolvent teológie, atď.) nedostal šancu nadviazať vedecké kontakty v zahraničí. Aj neskôr pre svoje kritické a nekompromisné názory, za ktorými si stál, sa často dostával do problémov. Nedostal žiadne vedecké ocenenia, ani nezastával žiadne funkcie na ústave SAV, no nikdy o ne ani nestál.

– 94 – Igor má dvoch synov, ktorých nadovšetko miloval a bol na nich veľmi hrdý. Starší Peter je absolventom Farmaceutickej fakulty UK, ako aj Fakulty telovýchovy UPJŠ. Mladší syn Dominik je čerstvým absolventom Fakulty matematiky, fyziky a informatiky (FMFI) na UK. Manželka

Zdenka pracuje na SAV. Igor má dvoch súrodencov, staršiu sestru Magdalénu a mladšieho brata Alexandra. Ťažké podmienky ich ako rodinu veľmi zocelili a vytvorili sa pevné, tesné vzťahy, ktoré pretrvali. Bol veľmi milovaný svojimi blízkymi, ktorí stáli vždy pri ňom v jeho ťažkých životných situáciách.

Igor nemal ľahký život, mal zdravotné problémy, ale nikdy si nestážoval. Aj keď bol dostatočne výrečný, pokora a skromnosť mu nechýbali. Nepotreboval veľa, nebol náročný a veľmi sa vedel tešiť z maličkostí. Mal zmysel pre humor, rád zabával ľudí, bol hlučný, otvorený, svojou priamou a srdečnou povahou priťahoval k sebe ľudí. Nevedel podraziť človeka a dalo sa na neho spoľahnúť. Každú chvíľku svojho voľného času trávil ponorený v knihách, bez kníh by nevedel žiť. Nesmierne rád počúval hudbu. Mal doma harmónium a akordeón, na ktorých si s potešením hrával.

Improvizovanú modlitbu za Igora predniesol Anton Srholec. Vlastnú básň z príležitosti Igorovho odchodu/neodchodu prečítal Anton Uherík. Spomienku na Igora poslal z Prahy jeho kolega a priateľ Jirí Grygar. Prečítal ju Igorov spolužiak Štefan Herényi:

Vážená zarmoucená rodino, vážení smuteční hosté, když jsem dostal smutnou zprávu o skonu Dr. Igora Kapišinského, nechtěl jsem jí v první chvíli uvěřit. Znal jsem Igora osobně dlouhá desetiletí; potkávali jsme se při různých odborných akcích na Slovensku i v Česku, ale též při společných televizních a populárně-vědeckých vystoupeních. Igor mne vždy překvapoval tím, jak z něj doslova sršela energie jako z nabitého kondenzátoru, ať už šlo o astronomii nebo fyziku, ale také teologii nebo politiku. Nemohl jsem náhle uvěřit, že tento zanícený badatel, filosof a teolog mne už nebudu bombardovat svými statěmi ze všech těchto myšlenkových okruhů své činnosti, a že si už nepřečtu žádný jeho další překlad knih světových odborníků do slovenštiny.

Když jsem se s nečekanou smutnou zprávou smířil, otázel jsem se v duchu, co mne na Igorovi nejvíce fascinovalo. Narazil jsem přitom na jeho tři roky starý článek „Boh a nekonečno“, který příznačně věnoval svým dvěma synům, ale též – cituji: „...hriešnikom podobným mne, úprimným a nekompromisným hľadačom pravdy... kľudne aj tvrdým ateistom, všetkým konštruktívnym skeptikom, ... aj tým, ktorí stále nenachádzajú odvahu žiť v slobode a pravde“ atd.

Prípadlo mi, že týmto venovaním se Igor predstavil čtenářům ve své životní formě a vystihl se sám lépe, než bych to dokázal po dlouhém uvažování o jeho charakteristické osobnosti. V článku pak probíral dvě hluboké otázky: o našem nazírání na Boha a na matematické, popřípadě i fyzikální nekonečno. Když jsem se náročným textem studie prokousal až k závěru, v němž Dr. Kapišinský cituje výrok zakladatele logoterapie Viktora Frankla: „Keby nebolo smrti, život by

vôbec nemal zmysel“, tak mi zatrnulo. Ťežko bych našel výstižnější epítaf pro člověka, kterého jsem obdivoval právě proto, že jeho život nepochybně smysl měl.

Milý IGore, budíž Ti rodná země lehká, odpočívej v pokoji!

Jirka Grygar

**Na záver odznel text z Listu Rimanom 8,14 – 23;
záverečné slovo predniesol Karol Moravčík:**

Igor sa nám v ostatných rokoch zvykol podpisovať ako „večná hmota“ alebo „v mene večnej hmoty“, tak som si dovilil dať prečítať text od apoštola Pavla, kde aj Pavol akosi s tou hmotou počíta a prisudzuje jej slávu. Pavol hmotu nazýva stvorenstvom a píše o jej túžbe i vzdychaní a bolestiach, ktoré sú sľaby pôrodné. Uprostred stvorenstva sme my ľudia ako tí prví, ktorí síce tiež vzdycháme a trápime sa (a to nielen nad tzv. hlúposťami, ale zvlášť existenciou samotnou), ale súčasne sme aj tí, ktorí prijali, či učíme sa prijať nie ducha otroctva, ale ducha synovstva. V takom duchu synovstva (voči Vesmíru, Zmyslu, Tajomstvu, Bohu) dokážeme odpovedať alebo aspoň naznačovať odpovede, a ako píše apoštol, očakávať zjavenie sa plnosti života zasa nie preto, aby sme v snívaní unikali, ale aby sme aspoň čiastočne tým očakávaním a tvorením uskuotočňovali to, čo sme spoznali ako hodné očakávania a túžby.

K takémuto očakávaniu patrí to, čo Igorov dlhoročný priateľ Pavol Židek označuje za Igorovu podstatu a charakter: „Ak Igor zavoňal pravdu, šiel za ňou rovno, priamo, neodbočoval, na nič nehládel. Bol absolútne vypočítateľný. Od našich 20 rokov, ako sme sa spoznali po príchode na teológiu v roku 1968 v Bratislave, sa už Igor nezmenil. Zostal takto jasne sformovaný, nasmerovaný.“

Takéto nasmerovanie prináša jeho nositeľovi a jeho spolupútnikom aj svoje problémy, ktorým sa pri Igorovi asi málokto z nás úplne vyhol. Jestvuje však jedno kritérium, podľa ktorého sa spozná, či ide o zmysluplný a pozitívny ťah za pravdou alebo ďalšie zbytočné trápenie. Je to kritérium radosti. S Igorom bolo možné občas sa aj trápiť. Ale keď sme si naňho spomenuli, keď sme sa s ním mali stretnúť, môžem povedať, aspoň sám za seba, že som vždy pocítil radosť.

Na záver chcem sa poďakovať v Igorovom mene i v mene jeho priateľov a známych jeho vzácnjej manželke Zdenke, ktorá mu bola veľkou oporou, tiež Igorovým milovaným synom Petrovi a Dominikovi, jeho súrodcom Magdaléne a Alexandrovi a ich blízkym, za ich pekné vzťahy a súdržnosť v rodine.

Igoroko, veľká vďaka za Tvoje nezištné, radostné priateľstvo, dlhoročnú kritickú spoluprácu a Tvoje podnety, ktorými si nás „vyrušoval“ a obohacoval.